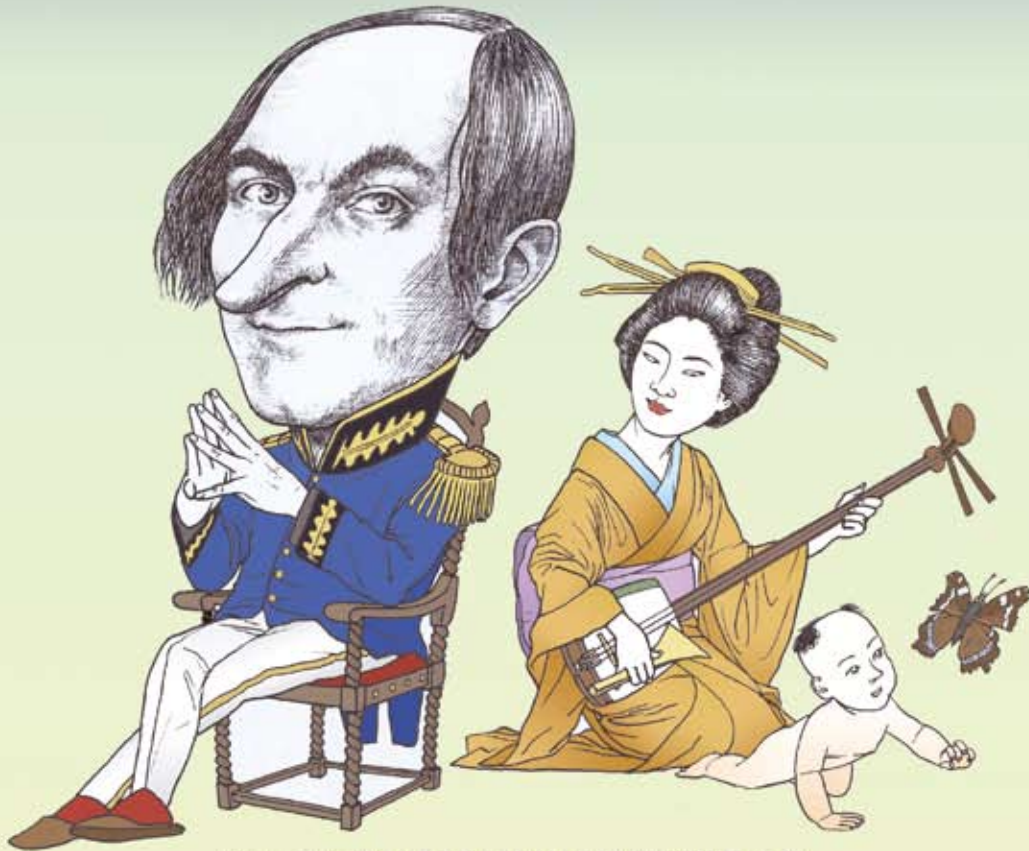

Jan Hein van Dierendonck

PHILIPP FRANZ BALTHASAR VON SIEBOLD

Fatale verzamelwoede

In Japan kent iedere scholier Von Siebold. Zaten de 'roodharige Hollanders' vanwege hun handelsmonopolie meer dan 200 jaar vast op Deshima (een kunstmatige enclave in Nagasaki's haven), alléén Philipp Franz Balthasar Von Siebold kreeg als wegbereider van de verwesterlijking van Japan een heldenstatus.

Hij wordt in 1796 in het Beierse Würzburg geboren uit een hooglerarengeslacht. Voorbestemd de medische familie-traditie voort te zetten, slaagt hij ondanks een jolig studentenleven cum laude voor geneeskunde, maar ontwikkelt óók interesse in botanie, mineralogie en etnografie. En zucht naar avontuur. Na twee jaar ploeteren als chirurg en verloskundige grijpt hij zijn kans: voor de Nederlandse regering als chirurg-majoor naar Batavia. Maar zijn gestel is niet bestand tegen de Javaanse hitte en de gouverneur-generaal zendt de erudiete jongeman naar de handelspost Deshima. Officieel als arts, maar met de speciale opdracht in het kader van de handelspolitiek zoveel mogelijk informatie over Japan te verzamelen.

Von Siebold gooit hoge ogen met zijn staaroperaties en krijgt in Nagasaki veel bewegingsvrijheid. Hij start een medische privé-school en introduceert vaccinaties. Tijdens een huisbezoek ontmoet hij de bevallige Kusumoto Sonogi met wie hij al gauw gaat samenwonen. Zij schenkt hem een

dochtertje, Oine, die later de eerste vrouwelijk (hof)arts van Japan en een beroemd verloskundige zal worden.

Als Von Siebold deelneemt aan de vierjaarlijkse hofreis naar de hoofdstad Edo krijgt hij geheime landkaarten in handen. Helaas, dat wordt ontdekt. In 1829 moet hij op beschuldiging van spionage het land verlaten. Samen met zijn vijfduizend etnografische objecten, herbarium en honderden opgezette beesten, maar zonder vrouw en kind. Von Siebold en zijn verzameling komen in Leiden terecht. Hij schrijft een catalogus en begint een plantenkwekerij bij Leiderdorp: hosta's, hortensia's, azalea's en chrysanten beginnen hun Europese veroveringstocht. Als adviseur bij een diplomatieke missie zal hij in 1859 nog één keer terugkeren naar Japan en zijn Sonogi en Oine weerzien. Omdat de overheid hem betweterig en hooghartig vond, liep de samenwerking af en vestigt hij zich in München, waar hij in 1866 overlijdt. ■

In een reeks bijdragen voor Medisch Contact beschrijft en tekent bioloog en illustrator Jan Hein van Dierendonck de levens van spraakmakende artsen. Alle afleveringen van deze serie verschijnen ook op onze website: www.medischcontact.nl/spraakmakers.

